

Dinastia Tudorilor

Politica internă

Problema politică majoră în momentul înscăunării lui Henric al VII-lea din familia de Lancaster o constituia lichidarea Războiului celor două Roze. Victoria familiei Lancaster la Bosworth (1485) nu scosese definitiv din luptă partida de York. Aceasta a continuat să întrețină intrigile politice și să provoace revolte, unele din ele deosebit de puternice. În două rânduri, în anii 1487 și 1491, Henric al VII-lea a fost amenințat să-și piardă coroana. Centrul comploturilor se afla în Burgundia, la curtea ducesei Margareta, sora fostului rege englez Eduard al IV-lea. Cele două încercări ale partidei de York de a veni cu o armată numeroasă din Irlanda și de a impune la tron niște impostori, mai întâi pe Lambert Simnel (1487), apoi pe Parkin Narbeek (1491), au eșuat, înfrângerea răsculaților dovedind forța de care dispunea Henric al VII-lea.

Printre măsurile energice luate de rege pentru a pune capăt tulburărilor interne se numără noua organizare dată armatei. Suitele și trupele seniorale au fost desființate prin lege. S-a dezvoltat artileria, cu ajutorul căreia oștirile feudale, înarmate cu arcuri, platoșe, săbii și spade, erau ușor scoase din luptă.

Pentru ca regalitatea să dispună de o oaste numeroasă, înzestrată cu un armament modern, costisitor, și pentru a avea la dispoziție slujbași credincioși, pe care să se bizuie în guvernare, era nevoie de mijloace financiare suficiente. De aceea, printre măsurile adoptate de Henric al VII-lea figurează și sistemul de impunere numit „Furcile lui Morton”, de la numele inițiatorului, arhiepiscopul Morton, cancelarul regelui. El s-a adăugat practicii mai vechi a subsidiilor – încasate acum cu regularitate – și s-a dovedit a fi un mijloc eficace de extorsiune, lovind atât pe bogați cât și pe cei săraci. Eficiența sistemului se vede din faptul că la moartea sa, Henric al VII-lea lăsa un tezaur echivalent cu venitul Angliei din ultimii 15 ani.

În guvernare, Henric al VII-lea s-a folosit de Parlament. Specificul monarhiei absolute engleze constă în faptul că ea nu a abandonat, în totalitatea lor, formele de guvernământ apărute cu secole înainte, ci a căutat să le adapteze noilor situații. Astfel, în vremea Tudorilor și după aceea, Parlamentul englez nu și-a încetat activitatea, iar ideea unui „privilegiu regal care nu se pune în cumpănă” a fost mereu combătută.

Curțile de judecată, apărute în secolele XII și XIII, s-au dezvoltat neîncetat, măbind autoritatea regelui asupra supușilor. Henric al VII-lea a adăugat o nouă instanță, Camera Înstelată de la Westminster (Star Chamber),

care judeca pe marii nobili acuzați de nesupunere față de rege. Prin ea, regele și-a asigurat controlul asupra lorzilor; aceștia puteau fi oricând acuzați de trădare, citați să apară în fața tribunalului de la Westminster, amenințați cu confiscarea averii și pierderea vieții. În vremea Elisabetei I, Camerei Înstelate i s-a adăugat un alt tribunal, Curtea Înaltei Comisiuni (High Commission Court), în fața căreia putea fi chemat clerul superior pentru a da socoteală de faptele sale.

Pe terenul pregătit de tatăl său, Henric al VIII-lea (1509-1546) s-a ridicat ca un adevărat monarh absolut. Primul act al guvernării sale a fost de a înlătura abuzul fiscal instituit în timpul domniei precedente și care stârnise vii nemulțumiri, fără a renunța însă la perceperea unor impozite regulate. Dar domnia sa, începută promițător, a alunecat repede spre despotism. În anul 1523 au fost cerute iarăși contribuții forțate, ceea ce a provocat mișcări de protest în Kent, Suffolk, Norfolk. Regele a făcut din justiție o armă în sprijinul propriei autorități. Prin reforma din anul 1517, Camera Înstelată s-a transformat într-un formidabil instrument al monarhiei absolute. Reprimarea răscoalei lucrătorilor din Londra (1517), denumită „zilele negre din mai”, la care s-a adăugat legislația sângeroasă împotriva vagabontajului, au făcut din Henric al VIII-lea un rege nepopular.

În cadrul domniei lui Henric al VIII-lea se disting 3 perioade. Guvernarea lui Wolsey (1515-1529), este caracterizată prin efortul de a tempera acțiunile regelui și prin stăruința de a ține Anglia departe de războaiele de pe continent. Diplomația sa abilă a adus țării un prestigiu pe plan internațional, regele apărând, de multe ori, în postura de arbitru al Europei apusene. În timpul lui Cromwell (1530-1540), principala preocupare a regalității a fost de a reforma biserica și de a-și asigura supremația politică în stat. Este vremea când nevoi de ordin administrativ și financiar au făcut ca Parlamentul să aibă un rol mai activ, deși el se reducea, de obicei, la sancționarea actelor regelui. A fost o perioadă de adevărată teroare, când oamenii politici și de cultură și-au pierdut viața. Însuși Cromwell a sfârșit pe eșafod, în anul 1540, deoarece devenise incomod prin puterea pe care și-o căpătase în stat. Ultimii 7 ani de domnie ai lui Henric al VIII-lea au fost marcați de o criză economică, cu urmări grele pentru masele populare.

Absolutismul englez a atins apogeul sub Elisabeta I (1558-1603). Domniile lui Eduard al VI-lea (1547-1553) și a Mariei Tudor (1553-1558) aduseseră Anglia în pragul unui război civil între catolici și protestanți. Prima măsură ce se impunea era împăcarea taberelor ce se aflau în conflict. Anglicanismul, oprimat în vremea Mariei, a fost repus în drepturile sale de religie de stat, dar, pentru a dovedi catolicilor intențiile sale conciliatoare, Elisabeta a renunțat la titlul de șef al bisericii, deținut de regii Angliei de la Reformă. Dealtfel, Actul de Supremație îi dădea reginei deplină putere asupra bisericii. Legea contra ereticilor a fost desființată, doar catolicii recalcitranți

erau închiși, cei ce au înțeles să nu-și manifeste public nemulțumirea nu au avut de suferit, cu atât mai mult cu cât în nord mulți pastori simpatizau cu catolicii. Regina aceea, de multe ori, nu-și ascundea înțelegerea și chiar preferința pentru unele forme de cult catolic, iar prudența i-a impus să supună pe catolici direct jurisdicției consiliului privat.

Elisabeta a înțeles că prin teroare nu se poate governa. De aici politica fiscală mai blândă a regalității. În toată această perioadă s-a evitat creșterea impozitelor, cheltuielile aparatului de guvernare fiind acoperite, în general, de veniturile obișnuite ale coroanei. A fost desființat definitiv sistemul împrumuturilor forțate și al contribuției populației prin așa-numitele „daruri benevole”. Aceste măsuri s-au datorat nu grijii reginei față de popor, ci dorinței de a evita convocarea Parlamentului, care între timp își răcăpătase forța. Cele două camere, atât de suple în mâinile lui Henric al VIII-lea și ale ministrului său, Cromwell, deveniseră din zi în zi mai greu de manevrat. În Camera Lorzilor noua nobilime, îmbogățită în ultima vreme, ajunsese puternică, iar Camera Comunelor manifesta tendințe de independență de care regalitatea nu putea să nu țină seama. În anul 1565, Elisabeta a fost nevoită să-i acorde „dreptul de a discuta liber”, iar în fața hotărârilor ei, regina de multe ori a trebuit să cedeze. Așa se explică de ce Parlamentul nu a mai fost convocat regulat, ci la intervale de 3-5 ani.

În a doua jumătate a secolului al XVI-lea monarhia engleză a avut de rezolvat o problemă politică importantă de care depindea desăvârșirea statului național englez, anume lichidarea rezistenței de mai multe veacuri a Scoției față de politica de unificare întreprinsă de statul englez, ceea ce o făcuse să devină în vremea Tudorilor focarul tuturor manifestărilor îndreptate împotriva monarhiei absolute engleze, adăpostind pe revoltați, unelind pe continent cu Spania și Franța. Conflictul dintre Elisabeta I și Maria Stuart, regina Scoției, s-a prelungit mai bine de 20 de ani, sfârșindu-se în anul 1587, când Maria Stuart, după o lungă captivitate, a fost judecată și decapitată. Urmașul ei, Iacob I, ajuns rege al Angliei (1603-1625), a unit Scoția cu Anglia, punând capăt unor lupte de secole.

Desăvârșirea unificării statului englez în secolul al XVI-lea depindea de încă două probleme cu caracter teritorial, ce s-au dovedit a fi deosebit de dificile: supunerea Țării Galilor și a Irlandei, țări mai mult teoretic anexate Angliei.

În Țara Galilor, datorită simpatiei de care s-a bucurat Henric al VII-lea, originar din Wales, opoziția a stagnat o vreme, dar sub urmașul său a reînviat. Opera de integrare întreprinsă de Henric al VIII-lea a dus în final la unirea Țării Galilor cu Anglia (1555), printr-un consiliu denumit Council of Wales and the Marches. Cele 12 comitate ale Wales-ului au fost subordonate direct regelui și Parlamentului englez, iar justiția seniorială înlocuită cu cea regală.

Cea de a doua problemă, anexarea Irlandei, a fost și a rămas și în veacurile următoare punctul vulnerabil al politicii engleze. Populația localnică își păstrase limba, obiceiurile, juristicția proprie. Din rândurile ei se ridicau mereu conducători care îndemneau poporul la lupta pentru independență. Pentru a pune capăt acestor stări, Henric al VIII-lea s-a proclamat, în anul 1541 la Dublin, rege al Irlandei, iar insula a devenit o posesiune a coroanei; i se permitea, totuși, să-și păstreze Parlamentul. Sub Maria Tudor a început o colonizare masivă a țării, însoțită de spoliațiuni și violențe. Toate acestea au făcut ca irlandezii, rămași fără pământuri, să se răscoale de mai multe ori. Domnia Elisabetei a însemnat, sub acest aspect, o continuă încercare de înfrângere a rezistenței Irlandei și de aducere a ei la supunere. Acțiunile militare au fost însoțite de o politică religioasă anglicană, de aceea mișcările populare din 1567 și 1593 au căpătat forma unor manifestări filocatolice. Insula s-a împărțit în catolici și protestanți (protestanți fiind în marea majoritate coloniștii), dezmembrare menținută până astăzi. După lupte crâncene, în anul 1603, rezistența înverșunată a poporului irlandez a fost înăbușită pentru o vreme mai îndelungată.

Politica externă

În cadrul politicii echilibrului european din secolul al XVI-lea, Anglia a jucat un rol important. Regii englezi din prima jumătate a acestui veac au înclinat către o alianță cu Spania, încercând astfel să contracareze puterea Franței, deoarece Anglia nu renunțase la ideea stăpânirii unor teritorii pe continent. Cât timp a deținut portul Calais, oricând o debarcare era posibilă. Calais constituia pentru englezi o poartă către Franța, iar pentru francezi un punct nevralgic care menținea relațiile încordate între cele două state. Bazele alianței cu Spania au fost puse de Henric al VII-lea și întărite printr-o legătură matrimonială. Tratatul de la Medina del Campo (1489) prevedea căsătoria Caterinei, fiica lui Ferdinand de Aragon și a Isabelei, cu Artur, fiul mai mare al lui Henric al VII-lea și moștenitorul tronului (căsătoria s-a oficiat în 1501). În schimbul dotei în numerar pe care Caterina o aducea în Anglia și a unor avantaje comerciale, Henric al VII-lea se angaja să pornească o campanie împotriva Franței. Tezaurul secătuit al țării nu permitea redeschiderea unor războaie pe continent, dar Henric a acceptat tratatul, împins fiind de nevoia ca dinastia Tudorilor să fie recunoscută de una din marile puteri europene. Conflictul cu Franța a fost amânat până în anul 1492, când în fruntea unei armate, regele Angliei a trecut Canalul, a înaintat până la Boulogne și a început asediul orașului. Era mai mult o demonstrație de forță, practic nici Henric al

VII-șea, nici Carol al VIII-lea nu doreau să continue lupta. În consecință, ambii regi au semnat un tratat la Etaples, prin care regele Franței, dornic să deschidă războiul cu Italia, cumpăra retragerea trupelor engleze, clauză avantajoasă pentru Henric al VII-lea, care s-a grăbit să revină în țară, unde începuseră tulburări interne.

Moartea prematură a lui Artur (la câteva luni după căsătorie) amenința ruperea alianței cu Spania. Caterina de Aragon și anturajul ei reprezentând puntea de legătură dintre Spania și Anglia, fapt ce ar fi avut urmări economice neplăcute pentru Anglia. Grație diplomației engleze raporturile au rămas aceleași. Văduva lui Artur nu a părăsit patria adoptivă, iar în 1509 a fost căsătorită cu Henric al VIII-lea, fratele lui Artur. Henric al VIII-lea s-a lăsat atras de Ferdinand Catolicul în Liga Sfântă, îndreptată împotriva lui Ludovic al XII-lea, regele Franței. Și în timp ce trupe elvețiene în slujba împăratului Maximilian, intrau în Burgundia, Henric al VII-lea a debarcat la Calais, a înaintat în Picardia și a obținut o victorie răsunătoare la Guinegate (1513). Încolțit din mai multe părți, Ludovic al XII-lea a încheiat pace (1514) cu Anglia, pecetluită prin căsătoria regelui Franței cu sora lui Henric al VIII-lea, Maria.

După încoronarea ca împărat a lui Carol Quintul, politica prospaniolă s-a transformat într-o politică prohabsburgică și, cu toate insistențele lui Wolsey pentru o politică de pace, în urma întrevederii dintre Henric al VIII-lea și Carol Quintul de la Southampton (1522), regele Angliei s-a mai lăsat antrenat în două campanii pe continent, dar amândouă s-au soldat cu eșec. Între timp, în Anglia se constituie o partidă pro-franceză condusă de ducele de Norfolk, care va triumfa după anul 1525.

Politica externă în ultima perioadă a domniei lui Henric al VIII-lea s-a caracterizat printr-o apropiere de principii protestanți din Germania, ca urmare firească a acțiunii reformatoare întreprinsă de rege. Orientarea politică și-a regăsit exprimarea într-o legătură matrimonială, prin căsătoria regelui cu Ana de Cleves (1540), cumnata electorului de Saxa.

Alianța cu Spania a atins punctul culminant în vremea Mariei Tudor, care, în anul 1554, s-a căsătorit cu Filip al II-lea, regele Spaniei, realizându-se astfel o uniune dinastică. Bizuindu-se pe această colaborare politică, ale cărei urmări se și vedeau în Anglia prin întărirea reacției catolice, regina a redeschis războiul cu Franța (1557), o încercare nereușită de redobândire a unor teritorii, care, mai mult, s-a soldat cu pierderea portului Calais (1558), ultima bază de debarcare a englezilor în Franța.

Cu Elisabeta I s-au pus bazele politicii coloniale engleze și ale formării imperiului maritim englez, Anglia dându-și seama că interesele ei sunt pe mare și nu pe continent. Navigatori de seamă, ca Hawkins, Drake, Cavendish, Raleigh, Davis au căutat noi căi de acces spre teritoriile de peste

ocean. S-au stabilit relații comerciale cu America de Sud, cărora le-au urmat așezarea primilor coloniști în Terra-Nova, Virginia, Guyana.

Orientarea politică în comerțul transoceanic a dus la ruperea alianței tradiționale cu Spania și la începerea ostilităților, care deseori îmbrăcau forma unor acte de piraterie. În anul 1585, Drake a distrus în portul Vigo flota spaniolă sosită din Indiile Occidentale și a luat pradă mărfurile aduse. Doi ani mai târziu, Drake obține o victorie în portul Cadix. Ca răspuns, regele Spaniei, Filip al II-lea, a făurit un plan de debarcare în Anglia. O flotă puternică, formată din 131 corăbii cu o capacitate de 58 000 tone, avea să transporte „Invicibila Armada” de 30 493 soldați și 1300 ofițeri. În luna iunie a anului 1588, flota spaniolă, sub conducerea ducelui Medina Sidonia, a ieșit din portul Lisabona cu intenția de a debarca la Plymouth. Flota engleză număra 190 vase ușoare și rapide, prevăzute cu piese de artilerie, în plus erau conduse de marinari încercați, ca lordul Howard de Effingham, Hawkins, Drake ș.a. Ciocnirea a avut loc în Canalul Mânecii în apropiere de Calais. O furtună a împiedicat flota spaniolă să intre în port, unde trebuia să primească ajutoare, și a împins-o spre Gravelingen, împrejurare de care au știut să profite englezii. La începutul lunii august, „Invicibila Armada” a fost distrusă. Spania a primit o lovitură grea, slăbirea dominației maritime lăsând câmp liber imperiilor coloniale englez și olandez ce se înfiripeau. Monarhia absolută a Tudorilor, încheiată cu domnia Elisabetei I, a contribuit la ascensiunea burgheziei și la dezvoltarea relațiilor capitaliste, pregătind astfel terenul pentru revoluția engleză.